

Delen als Tobit

Jan Proos

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Artikel over Augustinus' oproep tot delen. Hij vraagt zijn gemeenteleden om goede werken te doen en gebruikt Tobit als voorbeeld (apocrief boek).
Bronvermelding	Proos, J.P. (2010) Delen als Tobit. In: Aan de slag met Augustinus, Bronnen van inspiratie - deel 2 (pp. 132-135) Gouda: Lectoraat Onderwijs & Identiteit
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Hart
Plaatsingsdatum	2010
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Het geven, goede werken

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevend*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

Tekst 35 Delen als Tobit

De onderstaande tekst is een vervolg op tekst 34. Augustinus heeft zijn gemeenteleden opgeroepen goede werken te doen. Hieronder vervolgt hij de oproep met het voorbeeld van Tobit. De inhoud van dit apocriefe boek is tegenwoordig bijna onbekend. Het boek Tobit gaat over een vrome, rijke jood, die in Ninevé woont. Hij doet veel goeds voor zijn volksgenoten, maar wordt blind en verliest zijn aanzien en zijn fortuin. Tobit stuurt zijn zoon Tobias naar Medië om geld te halen dat hij daar in bewaring heeft gegeven. Tobias reist naar Medië en wordt daarbij begeleid door de aartsengel Rafaël, die zich onder de naam Azarias als reisgenoot heeft aangeboden. Onderweg vernachten ze in het huis van Raguël, een familielid. Tobias trouwt met Raguëls dochter Sara, en nadat Rafaël het geld in Medië heeft opgehaald, keren ze gedrieën terug naar Ninevé. Tobit wordt genezen en Rafaël maakt bekend wie hij is.

Delen als Tobit

Dat zijn werken van barmhartigheid, en u hebt daarover het advies gehoord van de heilige Tobit aan zijn zoon Tobias: "Mijn zoon, handel naar gelang je bezit. Als je veel hebt, geef dan veel. Heb je weinig, deel dan dat weinige." Die weduwe met haar twee muntjes, wat geeft die weinig! Maar de Heer zag haar. Jazeker, ook al werd ze genegeerd omdat ze niet meer dan twee muntjes gaf, het hart van de Wijze kon zien wat ze gaf. Wie heeft meer aan God geschonken dan deze vrouw, die niets voor zichzelf achterhield?

Dat was niet het advies van Tobit aan zijn zoon. Hij zei: "Deel van wat je hebt." Hij zei niet: "Geef alles." Volg de raad van Tobit op. En toch, velen hebben ook dat andere gedaan: ze schonken alles weg, gaven alles wat ze hadden aan de armen en hielden niets voor zichzelf. Helemaal niets, is dat wat we denken? En God dan? Wat heeft de arme niet als hij God heeft? Wat heeft de rijke wel als hij God niet heeft? Goed, doe dat dus en verwonder u over de woorden van de Schrift. Een blinde vader praat met zijn ziende zoon en geeft hem de raad om aalmoezen te geven. Hij zegt onder meer: "De aalmoes redt van de dood." Daar is niets verwonderlijks aan. Want ook al spreekt hier een blinde tot een ziende, het is nog altijd een levende die praat met een levende. Wat daarna komt is pas verwonderlijk.

Want zoals hij over aalmoezen geven heeft gezegd "dat redt van de dood", voegt hij daaraan toe: "en het behoedt voor de gang naar de duisternis."

Arme vader, altijd hebt u aalmoezen gegeven. Hoe bent u dan terechtgekomen in de duisternis van uw blindheid? Dat had de zoon tegen zijn vader kunnen zeggen. Maar de vader wist wat hij zei, en de zoon begreep wat hij hoorde. Er bestaat nog een andere duisternis. Mensen die van harte aalmoezen geven, hoeven daar niet naar binnen. Wat is dat voor duisternis? Die waarover onze Heer zegt: "Bind hem aan handen en voeten en werp hem in de duisternis buiten. Daar zal geweest zijn en geknars van tanden." Hier wordt gesproken van "duisternis buiten." En waarom? Omdat die buiten God is. Iedereen die daarin terecht komt en er binnengaat raakt los van God. Uiteindelijk wordt de waardeloze slaaf naar de duisternis buiten gestuurd. Maar tegen de goede wordt gezegd: "Kom binnen en deel in de vreugde van je heer." Het is slecht om naar buiten te gaan, de duisternis in. Het is goed om het licht binnen te gaan, waar helemaal geen duisternis is, niet die van het hart en niet die van de ogen.

Licht in het hart

Deze Tobit had dus duisternis in zijn ogen, maar veel licht in zijn hart. De zoon nam de vader bij de hand, zodat deze zich nergens aan zou stoten. De vader toonde zijn zoon de weg van het leven, zodat deze geen aanstoot zou geven aan God. De een hield de ander bij de hand. De ander toonde de weg waar het pas echt gevaarlijk is je te stoten. Wat had hij voor licht toen hij dat zei? Inderdaad, zijn ogen waren dicht maar hij zei het toch: "Geef aalmoezen, mijn zoon: de aalmoes redt van de dood." Zag hij echt niets bij deze woorden? Natuurlijk wel: geen wit of zwart, maar de wet van het hart. Geen kleuren en vormen, maar waarden en normen!

Gelukkig de zoon die luisterde naar een ziende blinde. Blind waren zijn ogen, hij zag met zijn hart. Zijn blindheid ging trouwens over. God genas hem en gaf hem het licht in zijn ogen terug. Maar ook als hij zijn gezichtsvermogen niet had teruggekregen, ooit zou hij zijn ogen toch hebben moeten sluiten, bij de dood. Alle heiligen komen in het licht als zij van hier gaan. Het licht van onze zon is een schijntje voor hen die God zien.

De vader spoorde zijn ziende zoon aan en vermaande hem dringend

aalmoezen te geven. Hij had heel wat te zeggen over aalmoezen, en dit was vrijwel het enige waarover hij zijn dierbare, enige zoon raad gaf. Wat een kracht, wat een moed laten ze zien! Wat wordt gegeven, wat ontvangen? Wat wordt besteed, wat gekocht? Is ons niet gezegd: "Met aalmoezen hebben uw voorvaders het rijk der hemelen gekocht"? Zij kochten het, maar lieten het ook aan ons na om het te kopen. Iedereen mag het kopen, iedereen mag het bezitten. Niemand zal gebrek lijden. Wij zullen het bezit van God zijn en God zal ons bezit zijn. Wij eren God en God eert ons. Dat ik zeg "wij eren God" accepteert iedereen. Dat ik zeg "God eert ons" stuit deze of gene misschien tegen de borst. Wij eren Hem, en Hij eert ons niet? Voor ons is het goed dat Hij ons eert door voor ons te zorgen. Want als Hij deze akker niet zou verzorgen raakt die vol doornen. Wat is een boer anders dan iemand die zijn akker verzorgt? Luister dus naar Christus de Heer. Schrik niet als Hij zegt dat God u eert. Hij zegt: "Ik ben de wijnstok, jullie zijn de ranken en Mijn Vader is de wijnboer." Dus wij eren God zodat we vruchtdragen en Hij eert ons door voor ons te zorgen. In beide gevallen gaat het om onze vruchten. We worden van onvruchtbaar vruchtbaar en vruchtdragend gemaakt. Droog en dorstig als we zijn worden we door Hem gelaafd: een bron die niet kan opdrogen. Dat gebeurt allemaal voor ons. Laten we dank brengen aan Hem die ons heeft geschapen en ons heeft geroepen om met Hem te heersen.

Vragen:

1. Augustinus spoort zijn hoorders aan tot goede werken. Hoe wordt er bij jou op school en in de kerk opgeroepen tot goede werken?
2. Goede werken doen is een essentieel onderdeel van de identiteit van christelijk onderwijs. Hoe is dat terug te vinden in beleidsuitspraken rond identiteit op jouw school?
3. Probeer eens na te gaan wat kinderen denken bij het begrip 'aalmoezen geven'. Kijk ook eens bij de kanttekeningen van Mattheus 6 hoe het begrip 'aalmoes' omschreven wordt.
4. Augustinus zegt dat wie veel heeft, veel moet geven en wie weinig heeft, het weinige moet delen. Kun je met de kinderen voorbeelden bedenken hoe zo'n advies er in de praktijk uit zal zien.
5. De reformatorische leer is terecht beducht voor de goede werken, omdat mensen daar een grond voor de zaligheid in zoeken.

Christus is echter de enige grond. Hoe kun je op een evenwichtige wijze spreken over de rechtvaardiging door het geloof alleen en de heiliging van het leven door de werken?

6. Hoe komt het verhaal van Tobit over bij ons? Kunnen we deze verhalen ook behandelen in de bovenbouw van de basisschool?